

EGINBIDE NAGUSIA

Gizonaren bizia, bere eginbide ta eskubideen oreka bat dala esan genezake. Atsegiñak, oñazeak, nekeak, yoranak, jokerak, oiturak,... eragiten diote gizonaren biziari, baña guzti oyek beste zerbait dira ta lenengo bietatik at dagozela begira ditzakegu, ta talde bien artean ezberdintasun aundia dagoela oaf dezakegu; ezberdintasun ori ontan ikusteko edo: Lenengo bietan naimena da beti ari-izateko, naiz eginbideak betetzeko naiz eskubideak gozatzeko ezinbestekoa baitirudi naimena erabiltzea. Biga en taldean ere naimena age diteke, baña ezta iñola ere baitezpadakoa ez eta noraezakoa be, guzti oyek naimenik gabe so ditezkelako. Ofengatik albora ditzekagu gaurkotz, lenengo biai buruz ari-izateko soilki.

Alakotz, gizonaren eginbide ta eskubideak geratzen zaizkigu zeatzago begira ta aztertzeke, biek eraginda gizon guztien bizia eratu dala oa dezakegulako. Noski, gaurko ontan, eta beti ere, askoz geyago aipatzen dira eskubideak eginbideak baño, ta bidezkoa dala deritzaigu o elaxe jazotzea, gizona, berez, geyago ala gutxiago, berekoya dalako; bai, e ezago makurtzen gera gozatzeko dugun danarekiko, lana ematen digunerako baño.

Ori dala-ta, bereizi ditzakegu alkafetik bi asmo oyek, eta eskubideetaz nun-nai, sa i ta goraki mintzatzen dan ezker, gaur eginbideak aztertzean zeda itu deza-kegu gure azterketa; bai, askoz gutxiago aipatzen dira eginbideak gizonen artean eta, geron iduriko, oso egokia izango litzake guzientzat oyetaz anitz geyago aipatzea, begiratzea ta sakontzea be, apika oso bide ona izango litzake ori gizonen artean gentza sendoago jartzeko.

Goazen, beraz, geron aldetik, gaur arazo ori emen erabiltzera, ta eginbideak ere asko diralako, zeda itu dezakegu oindiño geyago ebazkizuna, ta begira dezagun zeatzez, euzkaldunok geran ber, gizon euzkaldunak bere E i'arengana-ko, bere abe iarenganako dituen eginbideak zeintzuk diran eta oyen artean nagusiena ere zein dan, guziok onartu beaf duguna nolakoa zaigun.

Bai, euzkal-gizonak bere Efi'arekiko, Euzkadi'renganako duen eginbidea, eginbide nagusizat artu beaf dana, euzkaldun guziori dagokiguna ta guziok bete bea duguna. Ofi buruz yardutea ezinbestekoa dala deritzaigu ta iritzi ofek narama gaur le otxo auek betetzera. Alik eta ongienik aurkeztu nai-izango nuke, anayak ditudan beste euzkaldun guziek neuk bezela ikus dezaketen antsiz bete-rik.

Gure gizadi au gizonak betetzen dute, jakiña; baña bai ta gizonak betetzen dituzten beste taldeak ere; ende iak deitzen ditugun talde bereziak eta bizian barna sortu ta eratuak izan diranak. Gure aldetik iru mail auek oartzen ditugu Ludi'aren bizian: Gizona, Endefia ta Gizadia; ta irurak ditugu berez sortu diranak; o engatik guzien aldetik ontzat artu beaf diranak. Ba-dagoz Late iak ere, ga antzi aundiko beste taldeak; baña auek ez dira bizian berez sortu, geyenetan gizonen ifitsak eta indarkeriak izan dira beren sortzafeak; o engatik ezin esandako beste taldeak bezin aintzakotzat artu, ta ez tiegu gure xedeetan tokirin emango, bidega-bekerien semeak diralako... geyenetan.

Goazen, arean, lenengo iruai buruz azpegi batzuk aipatzera. Lenengoz, naiz gizonak naiz endefiak eta gizadiak, bakoitzak bere mail eta neufian, beren esku-bide ta eginbideak dituztela onartu bea da. Alegia, naiz bati naiz besteari buruz askoz geyago mintzatzen da eskubideetaz eginbideetaz baño; gizonen eskubi-deak amaika aldiz eta era guzietan aipatzen dira eten gabe ta deadarka ere; ta ona izango litzake bere eginbideak ere goraki gogoratzea, baña ortaz ixiltasuna da alde guztietan oartzen dana, zoritxafez.

Geuk emen oyetek gogoratu nai ditugu, bai ta ende ien eskubide ta eginbi-deak ere; batzuk eta besteak bea ezkoak diran eraetan ikusten, alka i buruz dagozenak eta izan beat diran bezela.

Ende iak, gizonak bezela, Ludi'aren bizian barna berez sortutako izakiak dira; orixe ukatu ezin diteken egipena, ta egipen ortatik sortzen da lenengoentzat eta biga enentzat eskubidea bera: BIZIARENA; nork uka dezake eskubide ori? Eta bakoitzaren bizia, egitan, egipen sendoa izan dedin, beste guzien aldetik ontzat artu beaf da; ezin iñork bizi o i oztopo txikiena ja i. O a, beraz, gizonarentzat eta ende iarentzat lenengo eskubide aundia, biziarena.

Eskubide o ek, ondorioz, eginbide au soferazten du: Bizi ofi eusteko eginbidea, norberak eta besteen aldetik bete bea dana, zalantzik ez ortaz. Edestian barna maiz ikusten da, ori egin orde, eskubide ori askoren aldetik zapalduta izan dala, eztabaidak, lipiztak eta bu ukak so erazi arte; gaurko ontan be amaika ofelakoak Ludi'an barna.

Gu, euzkaldunok ere, gizonak gera ta talde berezi bat osotzen dugu, gure endefia, alegia; ta naiz gizonak bezela naiz endefia geran aldetik ba-ditugu gure eskubideak beste ludita guziak bezela. Alakotz, bai euzkal-gizona bai euzkal-ende ia bizi-izateko eskubide osoa dute, beste gizaki guztiek ontzat artu bea - izango luketena, naitaezkoa dan begirune aundienaz gañera.

Baña geron aldetik eta gure ende iari buruz, ez eskubide baka ik, eginbide ertsia ere ba-dugu, gure ende iaren bizian eusteko bere bea dugun eginbidea. Azpegi orokafean ori, eiki, baña ba-dago beste azpegi berezia, emen bereziki aipatu nai duguna.

Ende ien egipena ortxe dago ukaeziña; eta ortan ere beste azpegi au ikusi bea da zeazki: Ende iaren bizia gogo-bizi bezela begiratu beaf dugu, ta gogo-bizi ori da berezienik begiratu beaf duguna. Onelaxe: Geyenetan ende i bakoitzak bere izkuntza du ta izkuntza ori da ende iaren gogo-biziari eutsi dizayokena; ta, ots, gogo-bizi ofi eutsi al-izateko eztago besterik izkuntza baño. Auxe da a eta aundienaz begiratu beaf dugun arazoa, ongienik atemateko ta, ondorioz, egin bea duguna betetzeko; orixe guzientzako lege aundia lez onartu bea dana.

Gure ende ia Euzkadi da; gure izkuntza euzkera da; ta euzkera dugu Euzkadi'ren gogo-biziari eusteko bide bakafa. Ortarako, enurarik ez, euzkera geron baitan eta geronengan bizi beaf da, bere eginkizun eta elburua bete ditzaken. Ondorioz, euzkaldun guzientzako eginbide bera ta aundia sortzen zaigu: euzkera ongienik ikasi, gure ezpañetan eten gabe erabili, orobat gure lumaetan, gai guzietarako bidetzat artu ta gure E i'aren bazte guzietaraño elerazi.

O a euzkaldun guzientzat onartu ta betetzekoa dugun eginbide nagusia, orok naimen aundienaz norberarentzat artu bea duena. Ezinbestekoa da euzkera Euzkadi bizi dedin, auxe da buru guztietan sartu bea dan egi aundia, iñork ukatu ezin dezakena. Beraz, E ia benetan maite duenak argi, oso argi, ikusi bea du zer egin eta bete bea duen. Ezin diteke ori ez betetzeko sa i entzuten diran aitzakiak ontzat artu; aitzaki ta oztopo guzien gañetik gure eginbidea da begiratu bea dana, guzien aldetik beteta izan dedin, bakoitzaren inda ak eta almenak eldu ditezken mafaraño; inda eta almen oyek ez dira, noski, guzientzat berdiñak eta ofengatik eziña izango da guziak mail berberaraño eldu; baña iñor ezin gera diteke elburu ortarako bidean sartu gabe geratu. Eginbidea ororena dugu ta guzientzako berbera izan beaT.

Ofela dakusgu geuk gure artean ororena dan eginbide nagusia, ta ezinbestekoa bezela guzion aldetik onartu beaf da. Orixo, gañera, Euzkadi'ren alde egin diteken lan egokiena, sendoena, ga antzidunena. Gure endefia, gure abe ia egitan maite badugu ezin ortaz ezpairik izan.

U estarazu'ta Andoni